

<https://helda.helsinki.fi>

Yhdysvaltalaisen liberalismien edistysthistoriallinen luonne

Helo, Ari

Gaudeamus

2017

Helo , A 2017 , Yhdysvaltalaisen liberalismien edistysthistoriallinen luonne . julkaisussa M
Ylikangas & P Pietikäinen (toim) , Ajatusten lähteillä : aatteiden ja oppien historiaa .
Gaudeamus , Helsinki .

<http://hdl.handle.net/10138/310379>

unspecified
publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Yhdysvaltoja on totuttu pitämään länsimaisen liberalismiin suurvaltana aina itsenäistymisestään () saakka. Vuoden vallankumous ja perustuslain laadinta () muodostavat yhdessä niin kutsutun Yhdysvaltain perustamiskauden, joka pitkälti loi ne liberalismiin poliittiset periaatteet, joiden varaan myös eurooppalainen liberalismi on rakentunut. Liberalismin perinne käsitetäänkin Yhdysvalloissa erityisellä tavalla kansalliseksi aatteeksi, maan oman vallankumous- tai perustamiskauden perintönä saaduksi tavaksi hahmottaa maailmaa.

Erityisesti Yhdysvalloissa liberalismiin liittyy voimakas edistysusko, jopa jonkinlaisena valistuksesta periytyvänä uskona koko ihmiskunnan yleiseen jalostumiseen. Toisinaan on nähty, että tämä edistysusko olisi luonteeltaan jopa utopistista. Liberalistista edistysuskoa on joka tapauksessa vaikea asettaa mihinkään yksioikoiseen teoreettiseen kehykseen, vaikka aatetta ovat aina luonnehtineet usko yksilönvapauksiin ja luottamus vapaaseen markkinatalouteen. On silti vaikea nähdä luontevana osana liberalismiin valtavirtaa esimerkiksi libertaristien hellimää äärimmäistä talousliberalismia, joka korostaa pelkästään markkinoiden vapautta. Esimerkiksi Friedrich Hayekin () kuuluisissa teoksissa tämä markkinavoimien vapautta yksipuolisesti korostava libertaristinen ajattelu nojaa erikoiseen analogiaan yhteiskunnasta jonkinlaisena luonnollisena organismina, jonka vastakohtaksi asettuu

kaikkea vapautta rajoittava poliittisen vallan käsite. Valta on aina rajoitettavaa, vaikka se sattuisikin edustamaan liberaalia ihannetta vapaasta, ihmisoikeuksia kunnioittavasta hallitusvallasta.

Eurooppalaista liberalismia näyttävät muokanneen erilaiset reformistiset pyrkimykset Ranskan suuresta vallankumouksesta () toiseen maailmansotaan saakka. Silti varsinaisesti liberalistisiksi julistautuneet poliittiset liikkeet ovat menestyneet huonosti niissäkin maissa, joita on totuttu luonnehtimaan liberaaleiksi. Yhdysvaltalainen liberalismi eroaa usein eurooppalaisesta erityisesti valtiovaltaan kohdistuvan vastustuksen vuoksi. Siellä on pitkä perinne lukea liberalismia ikään kuin ihmiselle luontaisen yhteiskunnallisen rakenteen teoriana, jolloin vapaa yhteiskunta erotetaan selvästi itse poliittisesta järjestelmästä, ymmärrettiinpä sillä liittovaltiojärjestelmää tai eurooppalaista kansallisvaltiota.

Liberalismikin sisältää ismin eli ideologisen elementin. Ideologialla tarkoitetaan usein poliittista ajattelumallia, johon sisältyy usko ihmisen muuttumiseen historian kuluessa. Sosialismin yhteydessä esitettiin usein ajatus, että historian kulku on ennustettavissa ainakin maailmanlaajuisen sosialistiseen vallankumoukseen saakka. Sen sijaan liberalismi kytkeytyy epämääräisempään edistysajatteluun. Sen parissa uskotaan, että ihmiskunnan henkinen ja aineellinen tilanne paranee, kun toteutetaan tietyt minimivaatimukset yksilönoikeuksista, yleisestä mielipiteenvapaudesta ja elinkeinovapaudesta.

Liberalismia on määriteltykin monin eri tavoin. Tämä johtuu siitä, että sen ideologinen luonne ei ole kiinnittynyt vain yhteen näkemykseen siitä, millaiseen yhteiskuntajärjestykseen historia voisi parhaimmillaan johdattaa. Pikemminkin siinä ollaan kiinnostuneita yhteiskuntajärjestyksen ehdoista, joilla jatkuva muutos kohti parempaa on mahdollinen. Liberaalia yhteiskuntakäsitystä voi siten luonnehtia jonkinlaiseksi enemmän tai vähemmän vapaaseen markkinatalousmalliin perustuvaksi yhteiskunnaksi, jossa jokainen yksilö on oikeutettu kehittämään itseään omien kykyjensä ja taipumustensa mukaisesti. Yhdysvalloissa on ollut voimakas perinne niin kutsutun oikeusliberalismin teorian kehittämiseksi, ja tällaisia teorioita edustivat esimerkiksi yhdysvaltalaisen yhteiskunta -oso n John Rawlsin () näkemykset. Liberalismin yhdeksi haaraksi voidaan laskea myös niin kutsuttu kommunitaristinen koulukunta. Se lähestyy yhteiskuntakeskustelua yhteisöllisyyden käsitteen kautta ja on huomattavan hajanainen, koska liike on näennäisen

epäpoliittinen ja koska kommunitaristit ehdottavat keskenään hyvin erilaisia tapoja uudistaa yhteiskunta-ajattelua.

Liberalismin käsite syntyi varsinaisesti vasta 1700-luvun Espanjassa, jossa liberaaleiksi itseään kutsuneet poliitikot vaativat modernin liberalismiin edellyttämiä valtiollisia reformeja. Yhdysvallat syntyi siis ennen varsinaista poliittiseksi käsitettyä liberalismin aatetta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että Yhdysvaltain vallankumoukselliset olisivat keksineet liberalismin keskeiset opinkappaleet omin päin. Yhdysvaltain niin kutsutuilla perustajaisilla oli perusteelliset tiedot antiikin historiasta ja varhaismodernin ajan sekä valistusajan yhteiskunnallisesta ajattelusta.

YHTEISKUNTASOPIMUSTEORIA YHDYSVALTAIN VALLANKUMOUKSEN PERUSTANA

Erityisesti englantilaisen John Locken teoksessaan Tutkielma hallitusval-
lasta (alkuteos kokonaisuudessaan Two Treatises of Government, 1689)
luoma yhteiskuntasopimusteoria oli tärkeä yhdysvaltalaisille vallan-
kumouksellisille. Teos oli oikeastaan jälkikäteinen oikeutus Englannin
mainiolle vallankumoukselle (1688–1689), jonka yhteydessä uusi kuningas
Vilhelm Oranialainen (1689–1702) allekirjoitti englantilaisen kansalais-
oikeuksien julistuksen (Bill of Rights) vuonna 1689. Juuri Locken yhteis-
kuntasopimusteorian kautta mainio vallankumous tarjosi mallin
Englannin amerikkalaisten siirtokuntien vallankumouksellisille, kun he
riitautuivat emämaan kanssa tulli- ja veropolitiikasta.

John Locke oli varhaisempien luonnonoikeusajattelijoiden kanssa
hahmotellut ihmisen hypoteettista luonnontilaa (state of nature), jolla
teoreettisesti pyrittiin miettimään, mitä oikeudellisia standardeja tar-
vitaan ihmisten rauhanomaiseen sosiaaliseen kanssakäymiseen. Aja-
tusta luonnontilasta olivat aikaisemmin kehittäneet hollantilainen Hugo
Grotius (1625–1645) ja saksalainen Samuel Pufendorf (1632–1694),
joille ongelmana näyttäytyivät Eurooppaa raastavat uskonsodat, jol-
laiseksi osin vielä kolmikymmenvuotinen sotakin (1618–1648) voitiin
käsittää. Oikeusoppineet halusivat nyt erottaa moraali lainsäädäntön perus-
teet teologiasta, jotta oikeudellinen ajattelu ei enää sekoittuisi kiivai-
siin uskonnollisiin riitoihin sielun pelastamisen metodeista luterilaisten,
kalvinistien ja katolisen kirkon välillä. Juuri tämä sekulaari pätevyysalue

erotti luonnonoikeuden teologiasta, jolle jätettiin erityiskysymykset pelastuksesta ikään kuin yksilöllisen moraalin perimmäisinä kysymyksinä.

Grotiuksen radikaali ehdotus oli, että Luojan luomat luonnon-oikeuden perusteet voi rationaalisesti ymmärtää, vaikka teologisista opinkappaleista oltaisiinkin erimielisiä. Pohdittiin siis, millainen oikeudenmukaisuuskäsitys takaisi pysyvän rauhan ihmisten kesken siinä hypoteettisessa tilanteessa, että yhteiskunnalla ei olisi olemassa mitään varsinaista poliittista valtarakennetta. Grotius löysi muutamia perussääntöjä, jotka voitiin paitsi päätellä rationaalisesti myös todentaa empiirisesti niin, että niitä noudatettiin lähes kaikissa tunnetuissa yhteiskunnissa. Tällaisia minimisääntöjä olivat kaikkien kanssaihminen hengen ja omaisuuden kunnioittaminen, ja niitä näyttivät noudattavan myös pakanakansat, kuten alkuperäiset amerikkalaiset. Kolumbus oli todennut heistä yksikantaan, että he elävät kuin paratiisin lapset tietämättöminä synnistä ja sopivat näin ollen hyvin käännyttäväksi kristinuskoon sekä orjuutettaviksi.

Kun Grotiuksen mukaan omaisuus-oikeudet ja samalla varallisuuserot syntyivät yhteiskuntasopimuksen myötä, Pufendorf katsoi niiden syntyneen vähitellen. Hän oli niiden pitkän syntyhistorian perusteella skeptisempi sen suhteen, voitaisiinko löytää perustetta omaisuus-oikeuksien peruuttamiselle edes kansallisen hätätilan aikana. Tämä näkyi esimerkiksi Pufendorfin näkemyksessä, jonka mukaan köyhien auttaminen ei voinut olla luonnonoikeudellisesti niin kutsuttu täydellinen eli aina voimassa oleva velvollisuus. Pufendorfin tunnetun maksiimin mukaan varakkaan on tultava ilman omaa syytään hätään joutuneen avuksi epä-täydellisen velvollisuuden periaatteen mukaan, jollaista ei voi säännönmukaisesti ketään pakottaa noudattamaan. Perustelu tälle näkemykselle oli, ettei ollut löydettävissä objektiivista kriteeriä määrittää kanssaihminen häden laatua niin, että yksilön omistusoikeuteen voitaisiin yksiselitteisesti puuttua. Köyhän auttaminen oli toki kristityn henkilökohtainen velvoite, mutta hän vastasi sen toteuttamisesta lopulta vain Jumalalle. Se ei ollut siis oikeudellisesti määriteltävissä laillisesti sitovaksi velvollisuudeksi kenellekään.

Locke puolestaan argumentoi, että omaisuus-oikeudet syntyvät jo luonnontilassa, koska omaisuuden ainoa syntyperuste on työ. Näin intiaanimetsästäjän tappama saalis voidaan teoreettisesti osoittaa metsästäjän yksityisomaisuudeksi riippumatta siitä, päättääkö tämä jakaa

saaliinsa heimon kesken vai ei. Tämän vuoksi yksilö yhteiskuntasopimuksessa luovuttaa omaisuus oikeutensa vain verotettavaksi eikä suinkaan luovu tästä luonnonoikeudellisesta oikeudestaan omaisuuteensa.

Locken teorian mielenkiintoinen yksityiskohta on ajatus, että jokainen luonnonlakia kunnioittava ihminen on myös luonnonlain toimeenpanija ja oikeutettu rankaisemaan lainrikkokjia. Luonnontila ei ole Lockelle paratiisimainen vaan ihanteellinen syntiinlankeemuksen jälkeinen yhteisöllinen tilanne, jossa enemmistö tottelee Jumalan säätämää luonnonlakia.

Locke toteaa, että ihmisellä on luonnontilassa kaksi varsinaista oikeutta: oikeus hankkia elantonsa ja yksityistä omaisuutta niin kauan kuin ei estä toisilta samaa oikeutta sekä oikeus rangaista luonnonoikeuden rikkojia. Yhteiskuntasopimus syntyy, kun havaitaan, että myös lakia kunnioittavilla ihmisillä on jatkuvasti erilaisia käsityksiä siitä, mikä on erityistilanteissa oikeudenmukaista ja mikä ei. Juuri välttääkseen luonnontilan muuttumisen kaikkien sodaksi kaikkia vastaan (*bellum omnia contra omnes*) Locke toteaa, että ihmiset rationaalisina olentoina ymmärtävät tehdä yhteiskuntasopimuksen. Tällöin vältetään se mahdollon tilanne, että jokainen olisi tuomari omassa asiassaan.

Rationaalisina olentoina ihmiset siirtyvät luonnontilasta yhteiskuntasopimukselliseen tilaan luonnostaan, koska sopimus on heille edullisempi. Yhteiskuntasopimuksella yksilö luopuu molemmista edellä mainituista oikeuksistaan. Oikeudesta omaisuuteen hän luopuu osittain, nimittäin sallien omaisuutensa verottamisen uuden oikeuspoliittisen järjestelmän ylläpidon nimissä. Rankaisuoikeudestaan hän luopuu kokonaan, sillä vain näin voidaan synnyttää poliittinen järjestelmä, jossa väkivalta- ja monopolit on annettu julkiselle vallalle. Locke toteaa, että luonnontilassa jokaisella on luonnonlain toimeenpanovalta (§ 2). Siellä ihmisellä on kaksi valtaoikeutta, joista ensimmäinen on tehdä mitä ikinä hän katsoo sopivaksi oman ja toisten säilyttämisen puolesta luonnonlain mukaisesti ja toinen on valta rangaista rikkomuksista tätä lakia vastaan (§ 3). Kun yhteiskuntasopimus astuu voimaan, ensimmäinen näistä oikeuksista luovutetaan lailla säädeltäväksi yhteiskunnan toimesta (§ 4), mutta toisesta yksilö luopuu kokonaan (§ 5). Locke tarjoaa teoriallaan universaalin moraalin perustan kaikille hallitusvalloille ehdottamalla, että niiden on perustuttava yksilön elämän, vapauden ja omaisuuden turvaamiselle.

Locken lööso ästä on vaikea löytää selitystä sille, kuinka hänen yhteiskuntasopimusteoriaansa pohjalta perusteltaisiin sääty-yhteiskunnan rakenteet, joita hän ei varsinaisesti kritisoinut. Tämän suhteen yhtä tärkeitä vaikutteita Yhdysvaltain vallankumouksellisille olivat antiikin vanha tasavaltalainen ihanne, jossa kaupunkivaltion poliittinen järjestelmä toimi tasa-arvoisten vapaiden miesten keskustelufoorumin kautta, sekä tasavaltalaisen eli republikanistisen teorian englantilaiset kehittäjät, kuten James Harrington () ja Algernon Sidney (). Tasavaltalaisuuden ytimenä oli toki ajatus osallistuvasta demokratiasta nimenomaan keskusteluna julkisista asioista. Tähän myös ranskalaisen valistusajattelijan Jean-Jacques Rousseau () kansan suveriniteettia korostava poliittinen ajattelu pitkälti nojasi. Vapaiden miespuolisten kansalaisten poliittinen tasa-arvoisuus oli siis hyvin perusteltu -luvun poliittisessa lööso ässä. Amerikkalaisille vallankumouksellisille tärkeä vaikutte oli lisäksi (Charles-Louis de Secondat, Baron de) Montesquieun () teos *Lakien henki* (), jossa esitettyä vallan kolmijako-oppia pidettiin jo -luvulla uudenaikaisen valtiopin perustavana doktriinina.

ITSENÄISYYSJULISTUS JA PERUSTUSLAKI

Yhdysvaltain itsenäistymiseen johtaneet kiistat emämaan kanssa verotusoikeuksista, siirtokuntien rajoista, kauppamerenkulusta ja tulleista näyttäytyivät korostuneesti poliittisilta juuri siksi, että siirtokuntien omia edustuksellisia elimiä ei kuunneltu emämaassa. Selvää oli, että koloniat halusivat poliittista sananvaltaa imperiumin sisäisiin asioihin, kun taas Englannin parlamentti ja kuningas eivät pitäneet siirtokuntien edustuksellisia instituutioita tasavertaisina keskustelukumppaneina. Itsenäisyysotaan johtanut kehitys alkoi jo vuonna brittien säätämää leimaverolakia vastustaneista laajoista mellakoista eri siirtokunnissa. Tuolloin myös pidettiin ensimmäinen siirtokuntien yhteinen kongressi. Varsinainen vallankumoukseen johtanut riita syntyi Massachusettsin Bostonissa, kun joulukuussa joukko kauppiaita heitti mereen brittien tuoman teelastin, joka oli tuotu Intiasta verovapaasti Itä-Intian kauppakompanian toimesta. Suuttumuksen aiheutti se, että pitkään emämaan verotusoikeutta vastustaneissa siirtokunnissa oli voimassa enää teevero, jota britit nyt itse kiersivät verovapaalla tuonnilla siirtokuntiin,

mutta vain emämaan hyväksi. Bostonin kuuluisat teekutsut johtivat koko Massachusettsin hallinnon viraltapanoon ja siirtokunnan joutumiseen kokonaan emämaan suoraan hallintaan. Siirtokuntien -luvun puolivälistä alkanut autonominen asema kyseenalaistettiin nyt kokonaan. Tämä johti sodan alkamiseen juuri Massachusettsissa, josta se levisi nopeasti kaikkiin kolmeentoista siirtokuntaan. Kesällä ne julistautuivat itsenäisiksi kesken sotaa.

Vaikka Yhdysvaltain itsenäisyysjulistus oli leimallisesti poliittinen dokumentti, sen kuuluisin kappale koskee niin kutsuttuja itsestään selviä totuuksia kaikkien ihmisten oikeuksista:

Pidämme näitä totuuksia itsestään selvinä: että kaikki ihmiset on luotu tasa-arvoisiksi; että Luoja on suonut heille kaikille tiettyjä luovuttamattomia oikeuksia; että näihin oikeuksiin kuuluvat elämä, vapaus ja onnentavoittelu. Että näiden oikeuksien turvaamiseksi on ihmisten kesken perustettu hallituksia, joiden oikeudenmukaiset valtaoikeudet ovat peräisin hallittujen suostumuksesta. Että milloin tahansa jostakin hallitusmuodosta tulee näiden päämäärien suhteen tuhoisa, on kansalla oikeus muuttaa sitä tai hylätä se sekä perustaa uusi hallitus sellaisille periaatteille ja organisoida sen valtaoikeudet sellaisessa muodossa kuin se heidän mielestään todennäköisimmin kansan turvallisuutta ja onnea edistää.

Näiden kieliopillisesti kömpelöiden muotoilujen taustasta ja merkityksestä on tutkimuskirjallisuudessa puhuttu paljon. Je-erson käytti alkuperäisversiossaan tässä kappaleessa puolipisteitä pisteiden sijasta, jolloin kokonaiset virkkeet eivät alkaneet sanalla että (that), saati, että sivulauseet olisivat muodostaneet yksin virkkeitä. Kaikesta huolimatta tätä itsenäisyysjulistuksen kappaletta pidetään Yhdysvalloissa modernin ihmisoikeusajattelun poliittisena perustana. Vaikka alkuperäistekstissä puhutaan miehistä, voi oikeuksien elämään, vapauteen ja onnen tavoitteluun hyvin ymmärtää koskevan myös naisia. Samoin perustajaisät ajattelivat edustuksellisen hallitusmuodon kautta edustavansa myös laajaa joukkoa äänioikeudettomia miehiä, kaikkia naisia ja lapsia, samoin ajateltiin orjaisäntien edustavan orjiaan. Itsenäisyysjulistuksen kirjoittaja omas Je-erson () oli itse virginialainen orjanomistaja. Vaikka naisten poliittisista oikeuksista ei vakavasti keskusteltukaan, ei luonnonoikeus -osoasta ollut löydettävissä niille mitään

periaatteellista estettä. Jo -luvun alussa tasavaltalaisissa poliittisissa klubeissa puhuttiin mahdollisuudesta naisten poliittiselle osallistumiselle tasavaltalaiseen hallintoon. Itsenäisyysjulistuksen kömpelöähkö kieliasu johtui pääasiassa latomisvirheistä, mutta se olikin alun perin kirjoitettu puheeksi.

Tarkasti lukien lainauksesta huomaa, että vallankumoukselliset puhuvat siinä vain erilaisista legitiimeistä hallitusmuodoista, sillä kukaan ei voinut tietää, millaisen hallitusmuodon kukin siirtokunta itsenäistytessään haluaisi. Yhdistyneinä siirtokuntina ne olivat vasta liittoutuneet yhteistä vihollista vastaan, joten vaikka termi Yhdysvallat (e United States) julistuksessa esiintyykin, sillä ei viitattu mihinkään pysyvään itsenäistyvien valtioiden väliseen liittokuntaan.

Vallankumouksellinen tilanne johti siirtokunnissa keskenään erilaisiin tasavaltalaisiin järjestelyihin. Kaikki kuitenkin omaksuivat kaksikamarisen kansanedustuslaitoksen, kuvernöörin toimiston hoitamaan toimeenpanovaltaa ja itsenäisen oikeuslaitoksen. Pennsylvaniassa kokeiltiin alkuun yksikamarista kansanedustuslaitosta, mutta siitä luovuttiin pian. Myös esimerkiksi äänioikeutta koskevat säädökset vaihtelivat siirtokunnissa paljon. Jo itsenäisyys sodan aikana laaditut niin kutsutut Konfедераatioartiklat liittivät valtiot löyhään puolustusliittoon vuoteen saakka, jolloin nykyinen Yhdysvaltain vuoden liittovaltiomuotoinen perustuslaki astui voimaan ja presidentti George Washington astui virkaansa.

Philadelphiassa kesällä laadittu perustuslaki loi Yhdysvaltain nykyisen liittovaltiovaltiorakenteen, vaikka perustajaisillä olikin yhä hyvin erilaisia käsityksiä siitä, mitä federalismi oikeastaan tarkoittaa. Federalismin varsinaisesta määrittelystä käydään poliittista keskustelua Yhdysvalloissa yhä edelleen. Uusi perustuslaki kuitenkin takasi tasavaltalaisen hallitusmuodon kaikissa osavaltioissa ja loi presidentistä liittovaltion toimeenpanovallan haltijan. Liittovaltion kaksikamarisessa kongressissa edustajainhuone edusti osavaltioita väestömäärän mukaisesti, kun taas senaatin jokaisen osavaltion kaksi senaattoria edustivat siellä omaa osavaltiotaan. Korkein oikeus luotiin valvomaan kaikkien lakien perustuslainmukaisuutta.

Lisäksi valtaoikeudet sekoitettiin keskenään, jotta mikään hallinnonhaara ei voisi toimia täysin riippumattomana muista ja kenties hankkia ylivaltaa muihin nähden. Siten senaatti perustettiin neuvomaan presidenttiä ulkopoliitikassa ja ratkaisemaan kaikki ulkomaiden kanssa tehdyt

sopimukset. Presidentille taas annettiin rajoitettu veto-oikeus kongressin lainsäädäntöön ja oikeus lakien esittelyyn. Samoin presidentille suotiin oikeudellista valtaa antamalla hänelle armahdusoikeus ja oikeus nimitää korkeimman oikeuden tuomarit. Presidentin joutuessa valtakunnan-oikeuteen tällaisena tuomioistuimena puolestaan määrättiin toimimaan senaatti puheenjohtajanaan korkeimman oikeuden puheenjohtaja. Korkein oikeus valvoo lainsäätäjiä sikäli, että se voi tarkistaa kaikkien lakien perustuslainmukaisuuden. Näin paitsi toteutettiin Montesquieun vallanjako-oppia myös lisättiin siihen antiikkisen tasavaltaisuuden vanha oppi sekoitetusta hallitusmuodosta, josta englantilaiset oikeusoppineet olivat puhuneet punnusten ja vastapunnusten järjestelmänä (checks and balances).

MODERNIN POLITIIKAN KÄSITE JA UUSI PERUSTUSLAILLISUUSKÄSITYS

Oivan esimerkin siitä, kuinka luonnonoikeudellinen yhteiskuntasopimusajattelu liittyi perustajaisien mielessä myös antiikkiseen ajatukseen politiikasta vapaiden kansalaisten osallistumista vaativana demokratiana saa lukemalla perustuslain isänä tunnetun James Madisonin () federalistisessa nro (). Nämä kaikkiaan lähes sata federalistisessä kirjoitettiin perustuslain ratkaisun puolesta pian sen laatimisen jälkeen. Kaikkein tunnetuimmassa esseessä nro Madison kirjoittaa näin:

Kukaan ei saa olla tuomari omassa asiassaan, koska hänen oma intressinsä väistämättä johtaisi puolueelliseen tuomioon ja yhtä ilmeisesti vähitellen rappeuttaisi hänen oikeustajunsa. Samasta tai oikeastaan suuremmasta syystä on mikä tahansa neuvosto sopimaton toimimaan asiassaan samanaikaisesti sekä tuomarina että toisena riitapuolena. Ja silti, mitä muuta ovat lukuisat, mitä tärkeimmät lainsäädäntötoimet kuin oikeudellisia määritelmiä, jotka koskevat paitsi yksityisten ihmisten oikeuksia myös kokonaisten kansalaisryhmien oikeuksia? Ja mitä muuta ovat erilaisiin luokkiin jaetut lainsäätäjät kuin asianajajia ja osapuolia tapauksissa, joista he itse joutuvat päättämään? Onko ehdotettu lakia koskien yksityisvelkoja? Sehän on kysymys, jossa velalliset ovat yksi osapuoli ja velkojat toinen. Oikeuden pitäisi

pitää tasapaino näiden kesken. Silti osapuolten on itse oltava asiassa tuomareina, ja puolueen, jolla on eniten kannattajia, toisin sanoen vahvimman eturyhmittymän, voi syystäkin olettaa hallitsevan tilannetta. Pitäisikö ollenkaan tai minkä verran tukea kotimaisia manufaktuureja asettamalla rajoituksia ulkomaisten manufaktuurien toiminnalle? Siinä on pari kysymystä, joista maaomaisuutta hallitseva ja manufaktuureja omistava luokka päättäisivät aivan eri tavoin, tuskin kumpikaan vain oikeutta ja julkista etua silmällä pitäen. Verojen osittaminen erilaisille omaisuuden muodoille on lainsäädäntötoimi, joka näyttäisi vaativan mitä tarkinta puolueettomuutta, mutta tuskin on mitään toista lainsäädäntötoimea, jonka yhteydessä mahdollisuudet ja kiusaus polkea kaikkia oikeudenmukaisuuden sääntöjä jäävät yhtä täydellisesti hallitsevalle osapuolelle. Jokainen shillinki, jonka se voi verottaa vähemmistöltä, on sen omaan taskuun säästettyä rahaa.

Madison siis toteaa, että vaikka yhteiskuntasopimus on tehty juuri siksi, ettei kukaan olisi enää välittömästi tuomari omassa asiassaan (kuten Locke oli huomauttanut luonnontilassa asian olevan), sopimus ei vapauta kansalaisia poliittisesta vastuusta. Kaikki, joilla on äänioikeus, ovat osallisia ja vastuullisia julkisesta asiainhoidosta myös yhteiskuntasopimuksen luomassa liberaalissa yhteiskuntajärjestyksessä. Nykyaikainen edustuksellinen poliittinen järjestelmä pitää kaikkia kansalaisiaan vastuullisina poliittisina toimijoina, vähintäänkin äänestäjinä. Samoin yhteiskunnassa on aina niitä, joita muut edustavat heidän puolestaan, kuten lapset ja vaikeasti vammaiset. Tämän vuoksi on kaikkien asia ajatella, kuinka eri ihmisryhmien tai yhteiskuntaluokkien erilaiset intressit voitaisiin sovittaa yhteen parhaalla mahdollisella tavalla. Valistunut äänestäjä ei äänestä vain omaa etuaan silmällä pitäen.

Madison esittää samassa esseessä oivan perustelun sille, mihin perustuslaillista järjestystä tarvitaan demokratiassa. Hän toteaa: On turha väittää, että valistuneet valtiomiehet kykenisivät sovittamaan nämä jatkuvasti törmäyskurssilla olevat intressipiirit yhdeksi ja saisivat ne yhtäläisesti palvelemaan julkista etua. Valistuneet valtiomiehet eivät ole aina vallassa. Tämän vuoksi perustuslailla oli pyrittävä takaamaan nimenomaan yksilönoikeudet, sillä perustajaisille oli selvää, että juuri enemmistön tyrannia on tasavallan pysyvin uhka. Madison argumentoi, että Yhdysvallat on edustuksellisenä tasavaltana juuri tässä suhteessa

turvallisempi valtiomuoto kuin yksikään ihailluista antiikin kaupunkivaltioista, joissa noudatettiin suoraa demokratiaa ja joissa poliittiseen vähemmistöön jääneillä ei ollut välttämättä mitään oikeusturvaa.

Huolimatta perustajaisien kiinnostuksesta vähemmistön oikeuksia kohtaan he eivät olleet lainkaan yksimielisiä siitä, kuinka laajalle itse demokraattiset oikeudet pitäisi ulottaa. Yhdysvaltain toinen presidentti John Adams () oli perustajaisista parhaiten perehtynyt eurooppalaisten antiikin ja uuden ajan tasavaltojen historiaan. Hänen sanottiin keräilevän niiden perustuslakeja arkistoonsa kuin muut postimerkkejä. Adams oli täysin vakuuttunut, että vakaan hallitusvallan nimissä kansanedustuslaitoksen ylähuone pitää varata varakkaamman kansanosan edustajille. Myöskään James Madison ei vielä perustuslakikonventissa kannattanut yleistä kaikkien miesten äänioikeutta, vaan hän olisi varannut sen lähinnä varakkaille maanomistajille. Itsenäisyysjulistuksen laatinut Thomas Jefferson sitä vastoin oli alusta lähtien kannattanut yleistä kaikkien vapaiden miesten äänioikeutta, vaikkei sellaista saatu hänen elinaikanaan edes hänen kotiosavaltioonsa Virginiaan. Vasta Yhdysvaltain sisällissotaan mennessä () oli saavutettu lähes kaikkialla miesten yleinen äänioikeus, minkä vuoksi se suotiin myös kaikille vapautetuille miespuolisille orjille. Tämän myötä myös naisten vaatimukset äänioikeuden saamisesta kovenivat.

Tärkein nykyaikaisen liberalistisen yhteiskuntajärjestyksen elementti Yhdysvaltain perustuslakiin saatiin kuitenkin perustuslain ratifiointia vastustaneiden antifederalistien painostuksesta. Nämä suosivat ratifiointiin vasta, kun perustuslakiin luvattiin lisätä erilliset kansalaisoikeuspykälät. Perustuslakiin vuonna 1791 tehdyt ensimmäiset kymmenen lisäystä tunnetaankin yhdysvaltalaisina kansalaisoikeuspykälinä (the Bill of Rights), ja ne olivat jo selvästi radikaalimpia yksilöoikeuksien takuupykälä kuin englantilaisten vuoden 1689 oikeusasiakirja, joka takasi lähinnä parlamentin jäsenten oikeuksia. Kaikki kymmenen lisäystä ratifioitiin samanaikaisesti, ja ne tulivat voimaan 1791. Tätä päivämäärää voikin pitää Yhdysvaltain perustamiskauden (the American founding) päättymisajankohtana.

Kaikkein tärkeimmät kansalaisoikeudet sisältyivät jo perustuslain ensimmäiseen lisäykseen:

Kongressi ei säädä mitään lakia uskontokunnan perustamisesta tai kieltääkseen uskonnon vapaata harjoittamista tai rajoittaakseen

ilmaisunvapautta, lehdistönvapautta tai kansan oikeutta kokoontua rauhanomaisesti ja vedota hallitukseen epäkohtien korjaamiseksi.

Tässä pykälässä liittovaltio siis takaa oman puuttumattomuutensa kaikkiin keskeisiin yksilönoikeuksiin uskonnonvapautta, poliittisen vaikuttamisen vapautta ja ilmaisunvapautta myöten. Vaikka Yhdysvalloissakin toisinaan näkee väitettävän, että pykälässä taataan nimenomaisesti uskonnonvapaus, jo -luvulla Virginian osavaltion uskonnonvapauslakia tulkitsi sen laatija Jefferson niin, että se koskee yhtä lailla kristittyjä, islaminuskoisia kuin uskonottomiakin. Kyseessä ei ole siis vain uskonnonvapaus, vaan omantunnonvapaus.

Todettakoon, että kuuluisa . lisäys, joka monien mielestä takaa aseenkanto-oikeuden universaalina luonnonoikeutena, kuuluu perusteluineen näin: Asianmukaisesti organisoitu kansalliskaarti on välttämätön vapaan valtion suojelemiseksi, eikä kansan oikeutta säilyttää ja kantaa aseita tulla rajoittamaan. Pykälän merkitystä voi arvioida vuoden korkeimman oikeuden päätöksen pohjalta (District of Columbia v. Heller,). Päätöksessä viitataan pilkkujen käyttöön alkuperäisessä muotoilussa: A well regulated Militia, being necessary to the security of a free state, the right of the people to keep and bear Arms shall not be infringed ja todetaan, että muotoilu mahdollistaa vanhan tulkinnan pitää aseenkantoa amerikkalaisten yksityisoikeutena. Oikeus tosin totesi, että tästä huolimatta paikallishallinnolla on oikeus tietyissä tapauksissa rajoittaa aseenkanto-oikeutta.

Perustuslain neljännessä lisäyksessä mainitaan erikseen lockelainen ajatus yksityisomaisuuden suojasta: Oikeutta henkilökohtaiseen turvallisuuteen sekä kiinteistöjen, yksityisten papereiden ja omaisuuden turvaan ei saa rikkoa tarpeettomilla kotietsinnöillä ja takavarikoilla, eikä näitä koskevia, valalla tai vakuutuksella varmistettuja pidätys- tai takavarikkomääräyksiä saa myöntää viranomaisille muuten kuin todennäköisin perustein ja tarkasti määräten ne etsintäpaikat, henkilöt ja omaisuus, joihin tutkinta kohdistuu.

Yhdysvaltain vallankumouksen myötä syntyi uusi käsitys itse perustuslaillisuudesta. Perustuslaki ymmärrettiin hallitusvaltaa rajoittavaksi laiksi, johon kuului sisällyttää kansalaisoikeudet. Vaikka tätä käytäntöä ei Euroopassa laajalti noudatettukaan, myös Ranskan vuoden kansalais- ja ihmisoikeuksien julistuksen . pykälä toteaa perustuslain ja kansalaisoikeuksien suhteesta näin: Yhteiskunta, jossa [kansalais]

oikeuksien takuuta ei ole varmennettu ja jossa valtaoikeuksia ei ole selkeästi eroteltu, on vailla perustuslakia.

YHDYSVALTALAINEN EDISTYSAJATUS

Huomionarvoista yhdysvaltalaisessa liberalismissa on siihen sisältyvä voimakas kansallinen edistysusko, jossa nähdään juuri perustajaisien ihanteiden toteutuvan yhä täydellisemmin kansallisessa historiakertomuksessa. Presidentti Barack Obama on puhunut kansallisesta tarpeesta pysyä uskollisena perustamiskirjoituksillemme, ja myös George W. Bush on ylistänyt perustuslain kestävä viisautta. Tämä on johtanut erikoiseen historianäkemykseen, jossa kansallinen historiakertomus näytetään niin historioitsijoiden teksteissä kuin poliitikkojen puheissakin ikään kuin vain perustamiskauden aatteiden edistyksellisenä todentumisena ajan saatossa.

Edistysajatus oli toki tuttu itse perustajaisillekin. Sen perusta oli jo -luvun alun suurissa mullistuksissa, kuten reformaatioissa, kirjapainotaidossa, kopernikaanisessa vallankumouksessa ja Amerikan löytämisessä, jotka kaikki muokkasivat perusteellisesti länsimaista maailmankuvaa. Kuitenkin vasta -luvun lopussa Isaac Newtonin () gravitaatiolakien keksiminen ja lockelaisen yhteiskuntasopimusteorian synty loivat tilanteen, jossa ranskalaiset ensyklopedistit saattoivat -luvun alussa avoimesti propagoida tieteellisen edistysajattelun puolesta. Tieteellinen tieto käsitettiin uudella tavalla erityistiedoksi, jota hankitaan yksinomaan empiirisellä metodilla, jolloin kaikki teleologinen ja deduktiivinen asioiden päättely Raamatusta tai muista vanhoista auktoriteetteina pidetyistä teksteistä muuttui vanhanaikaiseksi. Uusi, kumuloituvan tieteellisen tiedon käsite perustui nimenomaisesti siihen ajatukseen, että ihmisen oletettiin tietävän maailmasta vähemmän kuin aiemmin oli oletettu.

-luvun valistusajan ruusuinen unelma ihmiskunnan kokonaisvaltaisesta edistymisestä (kuten sosiologi Max Weber sitä pisteliäästi kuvasi vuonna) puolestaan nojasi ajatukseen, että tieteellinen tieto tulee lisäämään ihmiskunnan hyvinvointia paitsi materiaalisesti ja henkisesti, myös moraalisesti. Ajateltiin, että ihmiskunta on muuttumassa ainakin sensitiivisemmäksi sellaisia moraalisesti arveluttavia yhteiskunnallisia ilmiötä kohtaan kuin orjuus tai siviileihin kohdistuva väkivalta

sodan aikana. Itsenäisyysjulistuksessakin mainitaan villien intiaanien syyllistyneen sodan aikana siviilien murhaamiseen. Monet arvostetuimmista perustajaisista olivat virginialaisia orjanomistajia, kuten Jefferson, Madison ja presidentti Washington, jotka kaikki olivat esimerkiksi vakuuttuneita siitä, että jollain aikavälillä orjainstituutio olisi lakkautettava maasta. Juuri valistuksen edistysihanne loi myös ensi kertaa ajatuksen kaikkien kansalaisten oikeudesta koulunkäyntiin Yhdysvalloissakin.

Omas Jefferson selitti omaa näkemystään edistyksellisestä historiasta William Ludlow -nimiselle kirjeenvaihtokumppanilleen näin:

Ajatellaanpa, että filosofinen havainnoitsija aloittaa matkansa Kalliovuorten villien keskuudesta kohti itärannikkoamme. Näiden villien hän havaitsisi elävän yhteisöllisyyden varhaisinta vaihetta noudattaen vain luonnonlakia ja syövän lihaa ja pukeutuvan villieläinten nahkoihin. Seuraavaksi hän löytäisi ihmisiä rajaseuduillamme paimentolaiselämän vaiheessa, jotka kasvattavat kotieläimiä täydentääkseen metsästyksen puutteita. Sitten seuraavat meidän omat puolibarbaariset kansalaisemme, sivilisaation etenemisen pioneerit, ja siten havainnoitsijamme edetessään tapaisi asteittaisia kuvia ihmisen kehityksestä, kunnes hän saavuttaa sen tähänastisen kehittyneimmän asteen meidän satamakaupungeistamme. Tämä on tosiasiaa matka ajassa ihmisen kehityksestä hänen luomistaan tähän päivään. [] Olen nyt kahdeksankymmentäyksivuotias ja olen havainnoinut tätä sivilisaation marssia rannikoltamme ohikii-

